

Tim Severin

Wapenbroeders

Karakter Uitgevers B.V.

*

Aan de heilige en gezegende vader, abt Geraldus,

In antwoord op uw verzoek aan mij, uw onwaardige dienaar, stuur ik u bij dezen het tweede manuscript van de valse monnik Thangbrand. Helaas zie ik mij genoodzaakt u te waarschuwen dat dit geschrift nog schokkender is dan het eerste. Het leven dat de schrijver van dit werk leidde was zo verdorven, dat ik mij tijdens het lezen van zijn godslasterlijke woorden berhaaldelijk genoodzaakt voelde het manuscript terzijde te leggen om te bidden tot God, mijn geest te zuiveren van de gruwelen waarmee deze bezoedeld raakte en de Heer te vragen de zondaar die deze woorden op papier zette vergiffenis te schenken. Want dit is een geschiedenis vol bedrog en afgoderij, losbandigheid en liederlijkbeden, moord en doodslag. Eens te meer blijkt dat misleiding, bedrog en moord bijna iedereen naar de eeuwige verdoemenis sleuren.

De randen van het manuscript zijn grotendeels geschroeid en beschadigd door vuur. Hieruit concludeer ik dat de farizeeër zijn perverse geschiedenis begon neer te pennen vóór de grote brand die op 19 september van het jaar onzes Heren 1069 helaas de heilige kathedraal van St. Peter in York verwoestte. Ik heb zorgvuldig navraag gedaan en ben zo te weten gekomen dat tijdens die vreselijke brand een geheime ruimte in de bibliotheek van de kathedraal bloot kwam te liggen, waarin deze manuscripten verborgen lagen. Ze werden gevonden door een godvrezend lid van onze gemeenschap, die ze vol vreugde aan mijn voorganger overhandigde, in de veronderstelling dat dit stichtelijke werken waren. Uit vrees dat er nog meer mensen door dit soort geschriften bezoedeld zouden worden, heb ik de plaats des onheils persoonlijk geïnspecteerd en de ruïnes doorzocht. Godzijdank vond ik verder geen manuscripten van deze

ontaarde zondaar, maar het was met een zwaar gemoed dat ik met eigen ogen zag dat er niets over is van onze ooit zo schitterende kerk, noch van het portaal van de heilige Gregorius, noch van de glazen vensters, noch van de lambriseringen. Alle dertig altaren zijn verwoest, het grote altaar voor St. Paulus inbegrepen. De hitte van de brand was zo groot dat ik druppels gesmolten en weer gestold tin vond, die van het dak van de klokkenstoel afkomstig waren. Zelfs de grote klok, die uit de toren was gevallen, lag verbogen en zwijgend op de grond. Het is eens te meer bewezen dat de wegen des Heren ondoorgrondelijk zijn, want deze godslasterlijke teksten overleefden de verwoesting wel.

Mijn afschuw over wat uit deze etterende wonde vol goddeloze woorden naar boven kwam is zo groot, dat ik niet bij machte was alles te lezen. Er is nog een bundel documenten die ik nog niet heb durven bestuderen.

Namens onze gemeenschap bid ik dat u ons met uw wijsheid de weg zal blijven wijzen, en dat de Almachtige u moge behoeden. Amen.

Aethelred,

Koster en bibliothecaris

*Geschreven in de maand oktober van het jaar onzes Heren eenduizend en een-
enzeventig*

1

Ik werd ontmoagd door de vrouw van een koning.

Er zijn niet veel mannen die dat kunnen zeggen. Zeker niet als ze gebogen over een tafel in het scriptorium van een klooster zitten en doen alsof ze het Evangelie van Lucas kopiëren, terwijl ze in werkelijkheid hun levensverhaal op schrift stellen. Maar het is echt gebeurd en ik kan het me nog goed herinneren.

We lagen in het mooie bed van de koning. Aelfgifu lag tegen mij aan gevlijd, met haar hoofd op mijn schouder en een arm bijna bezitterig om mijn ribbenkast geslagen. Uit haar donkere, kastanjebruine haar, dat was uitgewaaierd over mijn borst en het hoofdkussen dat we deelden, steeg een vleugje parfum op. Als Aelfgifu – de vrouw die deze negentienjarige zojuist de geneugtes van de lichamelijke liefde had leren kennen, maar tevens de echtgenote was van Knoet, de machtigste koning van het noorden – al schuldgevoelens had, liet ze daar in ieder geval niets van merken. Ze lag roerloos en volkomen op haar gemak naast me. Ik voelde alleen het zachte kloppen van haar hart en haar adem op mijn huid. Ik was nog volledig in de ban van wat er zojuist was gebeurd. Voor het eerst in mijn leven had ik ervaren hoe heerlijk het was door een mooie vrouw omhelsd te worden. Het was een wonderbaarlijk gevoel, en nu ik er eenmaal van had geproefd zou ik het nooit meer vergeten.

Het geluid van een kerkklok in de verte onderbrak mijn mijmeringen. Het drong door het venster, dat hoog in de muur van het vertrek zat, en verstoorde onze vredige rust. Meteen daarna werd weer een klok

geluid, en toen kwam er nog een bij, en nog een. Hun metalige klank deed mij weer beseffen waar ik was: in Londen. Nooit eerder had ik een stad gezien met zoveel kerken voor de Witte Christus. Ze schoten als paddenstoelen uit de grond en de koning legde ze geen strobreed in de weg, dezelfde koning wiens vrouw nu dicht tegen mij aan lag, haar huid tegen de mijne.

Het geluid van de kerkklokken bracht ook Aelgifu weer in beweging. 'Zo, mijn kleine hoveling,' mompelde ze, haar stem gedempt tegen mijn borst. 'Je kunt me maar beter wat meer over jezelf vertellen. Volgens mijn dienstmeisjes heet je Thorgils, maar verder weet niemand veel van je af. Ze beweren dat je onlangs uit IJsland bent gekomen. Is dat waar?'

'Ja, in zekere zin,' antwoordde ik ontwijkend. Daarna zweeg ik, want ik wist niet hoe ik haar nu moest aanspreken. Moest ik 'vrouw' tegen haar zeggen? Of was dat te onderdanig na onze heerlijke stoeipartij van zo-even, waarbij zij mij met haar strelingen had aangemoedigd terwijl ze allerlei intieme woordjes aan mijn lippen ontlokte? Ik klemde haar steviger tegen mij aan en probeerde in mijn antwoord zowel genegenheid als respect te laten doorklinken, al vrees ik dat mijn stem een beetje trilde.

'Ik ben pas twee weken geleden in Londen aangekomen, in het gezelschap van een IJslandse skald. Hij heeft mij aangenomen als leerling, zodat ik kan leren hoe je hoofse gedichten schrijft. Hij hoopt hier in dienst te treden bij...' Hier stierf mijn stem verlegen weg, want ik had bijna 'de koning' gezegd.

Vanzelfsprekend had Aelgifu dat al geraden. Ze gaf een aanmoedigend kneepje in mijn ribben en zei: 'Dus daarom sta je bij de skalden van mijn man als hij hof houdt. Ga verder.' Ze hief haar hoofd niet op. In plaats daarvan drukte ze haar lichaam nog dichter tegen mij aan.

'De skald – hij heet Herfid – ontmoette ik afgelopen herfst op het eiland Orkney aan de Schotse kust, waar ik aan land was gebracht door een schip dat mij gered had in de Ierse Zee. Het is een ingewikkelde geschiedenis, maar ik werd gevonden in een klein bootje dat op het punt stond te zinken. Ze waren erg vriendelijk voor me, en Herfid ook.'

Ik verzweg wijselijk dat het bootje waarin ik werd gevonden slechts bestond uit een geraamte van wilgentenen met een koeienhuid eroverheen gespannen, en dat ik doelbewust naar zee was geduwd. Ik vermoedde dat Aelfgifu niet wist dat dit een traditionele Ierse manier was om criminelen te straffen. Mijn vervolgers waren Ierse monniken die te vroom waren om bloed te vergieten. En hoewel ik inderdaad iets van ze had gestolen – vijf halfedelstenen uit de lederen kaft van een bijbel – was het ook waar dat ik dat alleen uit wanhoop had gedaan en er geen enkele spijt van had. Ik beschouwde mijzelf zeker niet als juwelendief, maar het leek me niet verstandig dit te onthullen aan de warme, zachte vrouw die tegen me aan gevlijd lag, zeker niet nu die vrouw niets anders droeg dan een kostbaar uitzierende halsketting met zilveren munten.

‘En je familie?’ vroeg Aelfgifu, op een toon alsof ze dat nogal belangrijk vond.

‘Die heb ik niet,’ antwoordde ik. ‘Mijn moeder heb ik nooit echt gekend omdat ze stierf toen ik nog heel klein was. Ze was half Iers, was mij verteld, en een paar jaar geleden ben ik naar Ierland gegaan om meer over haar te weten te komen. Maar ik heb niets ontdekt. Bovendien woonde ze niet samen met mijn vader en had ze mij al naar hem toe gestuurd voor ze stierf. Mijn vader is een van de grootste landeigenaren in een ver land dat Groenland heet. Ik heb mijn jeugd daar grotendeels doorgebracht, en ook in een nog verder weg gelegen gebied dat Vinland heet.’

Ik haalde even adem en sprak toen verder. ‘Toen ik oud genoeg was om op eigen benen te staan, besloot ik een professionele skald te worden, want ik heb altijd graag verhalen verteld. De beste skalden komen allemaal uit IJsland, dus daarom heb ik eerst daar mijn geluk beproefd.’

Ik was weer erg economisch met de waarheid. Ik verzweg tegenover Aelfgifu dat mijn vader, Leif, die ‘de Gelukkige’ werd genoemd, nooit met mijn moeder getrouwd was geweest, noch volgens de heidense, noch volgens de christelijke rite. En ook vertelde ik niet dat Leifs officiële vrouw de onechte zoon van haar man had afgewezen en hem niet in huis had willen opnemen. Daarom was ik steeds van hot naar her verhuisd, op zoek naar stabiliteit en een doel in mijn leven.

Maar terwijl ik daar zo lag, naast Aelgifu, dacht ik dat de geluksgeest van mijn vader, zijn *hamingja* zoals de Noormannen zeggen, op mij was overgegaan. Hoe kon ik anders verklaren dat de eerste vrouw met wie ik de liefde bedreef de echtgenote was van Knoet, heerser over Engeland, met aanspraken op de tronen van Denemarken en Noorwegen?

Het was zo plotseling gegaan. Pas tien dagen geleden was ik met mijn meester Herfid in Londen aangekomen. Hij was samen met de andere skalden uitgenodigd aan het hof toen koning Knoet het begin van zijn nieuwe veldtocht in Denemarken aankondigde, en ik was met Herfid meegegaan als zijn leerling. Terwijl de koning zijn toespraak hield, zag ik dat iemand in Knoets gevolg naar mij staarde. Op dat moment had ik geen flauw idee wie Aelgifu was, maar toen onze blikken elkaar kruisten, zag ik wel dat ze met begerige ogen naar mij keek. En op de dag dat Knoet met zijn leger naar Denemarken voer, werd ik ontboden in Aelgifu's privévertrekken in het paleis.

'Groenland, IJsland, Ierland, Schotland... Je bent een echte zwerver, mijn kleine hoveling,' zei Aelgifu. 'En van Vinland heb ik zelfs nog nooit gehoord.' Ze rolde op haar zij en steunde met haar hoofd op haar hand, zodat ze met de wijsvinger van haar andere hand het profiel van mijn gezicht, van mijn voorhoofd tot mijn kin, kon volgen. Dat zou een gewoonte worden. 'Je bent net als mijn man,' zei ze zonder enige schaamte. 'Het is dat Noormannenbloed van jullie. Jullie zijn nooit thuis, altijd in de weer en altijd onderweg. Altijd nieuwsgierig naar wat er achter de horizon ligt en altijd belust op nieuwe dingen. Ik probeer het niet eens te begrijpen. Ik ben op het Engelse platteland opgegroeid, ongeveer zo ver van de zee als maar mogelijk is. Het leven is daar veel rustiger, en hoewel soms misschien een beetje saai, bevat me dat toch beter. En bovendien, als je je verveelt kun je altijd iets leuks verzinnen, als je maar weet wat je doet.'

Ik had moeten begrijpen waar ze op doelde, maar daar was ik te naïef voor. Bovendien was ik volkomen de kluts kwijt door haar schoonheid en verfijning. Ik was zo in de ban van wat er net was gebeurd, dat het niet eens bij me opkwam me af te vragen waarom een koningin als zij zo makkelijk met een jonge vent in bed dook.

Ik wist nog niet dat vrouwen soms plompverloren voor een man

kunnen vallen, en ook niet dat vrouwen die dicht bij het centrum van de macht zitten snel en zonder aarzelen hun lusten kunnen laten bevredigen. Dat is hun privilege. Jaren later zou ik er getuige van zijn dat een keizerin zelfs haar rijk deelde met een jongeman tot wie zij zich aangetrokken voelde, ook al was hij slechts half zo oud als zij. Vanzelfsprekend ging mijn affaire met de mooie Aelfgifu nooit zo ver. Ze gaf wel om me, daar ben ik zeker van, maar ze was verstandig genoeg haar genegenheid te doseren, al naar de omstandigheden dat toelieten. Ikzelf had beter moeten beseffen welke gevaren je loopt als je met de vrouw van de koning naar bed gaat. Ik was echter zo overweldigd door emoties dat niets op aarde mij bij haar weg kon houden.

‘Kom,’ zei ze plotseling. ‘Tijd om op te staan. Mijn man mag dan wel weer op een van zijn ambitieuze militaire campagnes zijn, maar als ik te lang uit het zicht verdwijn, vragen de hovelingen zich af waar ik ben en wat ik aan het doen ben. Het paleis wemelt van de spionnen en roddelaars en mijn stijve en preutse rivale zou maar al te blij zijn als ze een stok had om mij mee te slaan.’

Ik moet er namelijk op wijzen dat Aelfgifu niet Knoets enige vrouw was. Hij was met haar getrouwd om politieke redenen, toen hij met zijn vader, Svein Gaffelbaard, probeerde ook de andere helft van Engeland in handen te krijgen. De Denen hadden na meer dan een eeuw van Vikingtochten over wat zij ‘de Engelse Zee’ noemden namelijk al een groot deel van Engeland veroverd. Aelfgifu’s familie behoorde tot de Saksische adel. Haar vader was een *ealdorman*, de hoogste rang in de adel, en had uitgestrekte landerijen aan de grens tussen het door de Denen beheerste gebied en het rijk van de Engelse koning Ethelred. Gaffelbaard bedacht dat als zijn zoon en opvolger een vrouw uit de hoge Saksische adel had, de ealdormannen in het grensgebied makkelijker konden worden overgehaald om over te lopen naar de Denen. Hun eigen Saksische koning stond er namelijk om bekend dat hij alles altijd zo lang mogelijk uitstelde en dan nog op het verkeerde moment de verkeerde beslissing nam, wat hem de bijnaam ‘Ethelred zonder Raad’ had bezorgd. Knoet was vierentwintig toen hij met de twee jaar jongere Aelfgifu trouwde. Tegen de tijd dat Aelfgifu mij vier jaar later uitnodigde in haar slaapkamer, was ze een

volwassen en rijpe vrouw, al zag ze er nog steeds mooi en jong uit. Haar ambitieuze echtgenoot was inmiddels de onbetwiste koning van heel Engeland, want Ethelred lag al onder de zoden. Om de Engelse adel tevreden te houden was Knoet ook nog met Emma, de weduwe van Ethelred, getrouwd.

Emma was veertien jaar ouder dan Knoet, en de koning had niet de moeite genomen om van Aelfgifu te scheiden. De enigen die bezwaar konden maken tegen deze bigamie waren de christelijke priesters – daarvan wemelde het in het huishouden van Emma – maar die hadden een voor hen typerend gluisperig excuus verzonnen. Knoet, zo zeiden ze, was nooit echt met Aelfgifu getrouwd omdat het geen christelijk huwelijk was geweest, maar een huwelijk ‘volgens de Deense traditie’, *ad mores danaos* zoals zij dat noemden, want o, wat hielden ze van hun Kerklatin. Het huwelijk hoefde dus niet ontbonden te worden. Nu noemden zij Aelfgifu achter haar rug om ‘de concubine’. Knoets eigen Deense en Noorse edellieden waren echter enthousiast over het dubbele huwelijk. In hun ogen moesten grote koningen zich zo gedragen als het in het belang van de staat was, en bovendien was Aelfgifu populair. Met haar slanke en sierlijke verschijning was ze op koninklijke bijeenkomsten veel leuker om naar te kijken dan de verdorde Emma met haar entourage van fluisterende prelaten. Ze vonden dat Aelfgifu zich gedroeg zoals een gerespecteerde vrouw in de Noordse cultuur betaamde: ze was nuchter, praktisch, onafhankelijk en soms ook – zoals ik al gauw zou ontdekken – een goede intrigante.

Aelfgifu stapte met de voor haar typerende abruptheid uit ons liefdesnestje. Ze ging staan, zodat ik bijna smolt bij de aanblik van haar rondingen, pakte de zilvergrijze jurk die ze een uur eerder zo achteloos had weggeworpen en gooide hem over haar naakte lichaam. Daarna wendde ze zich weer tot mij, terwijl ik haast verlamd van verlangen naar haar staarde. ‘Ik zal zorgen dat mijn dienstmeisje je ongezien het paleis uit smokkelt. Haar kan ik vertrouwen. Wacht tot ik je weer laat roepen. Er staat je weer een reis te wachten, al wordt die niet zo lang als je vorige.’

Daarna draaide ze zich om en verdween achter een kamerscherm.

Nog half verdoofd bereikte ik het logement waar de koninklijke

skalden waren ondergebracht. Mijn meester, Herfid, had mijn afwezigheid nauwelijks opgemerkt. Hij was klein en verlegen en droeg kleren die al minstens een generatie geleden uit de mode waren geraakt. Iedereen wist meteen dat hij een skald was, want zodra hij zijn mond opendeed was zijn IJslandse accent te horen, evenals de ouderwetse taal en bloemrijke woorden die bij zijn beroep hoorden. Zoals altijd verkeerde hij in dromenland. Hij zat aan een lege tafel en sprak in zichzelf, verschillende alternatieve strofen prevelend. ‘Strijdwolf, strijdglans, glans van de strijd,’ mompelde hij. Pas een seconde later begreep ik dat hij een gedicht aan het componeren was en naar de juiste woorden zocht. Een van de dingen die hij mij had geleerd, was dat je bij het schrijven van een gedicht nooit gewone woorden voor gewone dingen moest gebruiken. In plaats daarvan beschreef je ze indirect, door er een ander woord of zin voor te gebruiken, een zogenaamde poëtische omschrijving die bij voorkeur afkomstig was uit de oude Noordse tradities.

De arme Herfid had het er maar zwaar mee. ‘Des slijpsteens holte, harde klank, schildverdriet, ijspegel van de slag,’ mompelde hij in zichzelf. ‘Nee, nee, dat is niets. Te banaal. Otto de Zwarte heeft dat vorig jaar nog gebruikt.’

Inmiddels was mij duidelijk dat hij een manier zocht om ‘zwaard’ te zeggen.

‘Herfid!’ zei ik luid, om hem uit zijn gemijmer te halen. Hij keek op, aanvankelijk met een geërgerde blik, maar toen hij zag dat ik het was keerde zijn gebruikelijke goede humeur weer terug.

‘Hé, Thorgils! Goed dat je er bent, ook al is het hier nogal saai en leeg nu de andere skalden met de koning mee naar Denemarken zijn gegaan. Ik vrees dat ik je naar de verkeerde plek heb gebracht. Er is geen kans op een koninklijke opdracht voordat Knoet terug is, en ik betwijfel of we in de tussentijd iemand anders kunnen vinden die bereid is te betalen voor een goed lofdicht. Ik dacht dat een van zijn graven die hij hier achter heeft gelaten genoeg cultuur zou hebben om geïnteresseerd te zijn in een mooi lofdicht in de oude stijl. Maar ik vrees dat het lomperiken zijn. Ze zijn geselecteerd vanwege hun vaardigheden op het slagveld, niet vanwege hun voorliefde voor de fijnere kneepjes van de dichtkunst.’